

ТИХИ ЛИРСКИ ГОВОР

Ана Ристовић, *Чистина*, Архипелаг, Београд 2015

Збирку песама под насловом *Чистина* Ана Ристовић је саставила од својих нових песама, оних које је написала после збирке *Метеорски оштрад* из 2013. године. У повећаној динамици стварања од тридесетак песама годишње, песникиња потврђује своју приврженост лирици актуелног тренутка какву пише од почетка, а свој песнички опус сада обогаћује новим темама и мотивима, али и извесним иновацијама у артикулацији песничког доживљаја. Нове песме Ане Ристовић нису плод неке промене у њеним поетичко-програмским трагањима, већ плод песничког надахнућа и чина, односно стваралачког одговора на нове изазове из стварности живота. Некад ти изазови као да постају опсесивни, а заправо су само подстицајнији од других, па тако настају низови песама са истим мотивом, као што су то мотив тетовирања, или мотив комуникације путем друштвених мрежа, и уопште електронске артикулације међуљудског односа.

У поезији Ане Ристовић ни ти чешћи мотиви, доиста, не постају опсесија, већ су само добар подстицај, као и сваки други нови феномен, који је пристигао у стварност живота, па мало-помало и у егзистенцијални доживљај. Песникиња не допушта да јој ни тетовирање, ни твитовање, на пример, које све чешће опажа око себе, запоседну пажњу, стихове или имагинацију. Опажајући их као нешто ново у стварности, не жели да их заобиђе, но их „пренеси” у своју песничку слику света, а какво ће место и улогу, то јест семантичку индикацију добити, то зависи од песничког надахнућа, од осталих сензација и изазова из стварности, поготово од артикулације укупног смисла песме. Тако ће и незаобилазне тетоваже, у свакој од песама из циклуса о њима, бити поменуте као један од све чешћих каменчића у мозаику свакодневног живота, док је сврха сваке песме у артикулацији онога што би могло семантички, заправо доживљајно и песнички, да обухватити целину тог мозаика.

Слажући слику света мозаички и сасвим фрагментарно, Ана Ристовић бира оне најситније појединости из актуелне стварности живота,

које не наводи само ради актуелности тематике и непосредности утиска већ те ефекте употпуњује семантичким корелацијама и конотацијама помоћу којих уводи у дескрипцију и емотивно-медитативни елемент песме, која прераста колико у сложен знак, толико и у танани уметнички доживљај. Што је појединост из стварности ситнија и безначајнија, то су емоција и мисао које је прате нежније и деликатније, а песма и њена значења постају дифузни и вишезначни. Песма Ане Ристовић подсећа на случајну посету некаквој ситничарници, када вам пажњу одвуче нека случајна и безначајна стварчица из нечијег живота, да би у све напетости перцепцији, баш због те стварносне веродостојности, добила на значају и одмах се преобразила до неочекиване песничке сензације, асоцијације, идеје, симбола итд. Тако и тетоважа на неком пролазнику кога случајно сретнемо на улици, самим тим што пристиже из стварног живота, макар сасвим неочекивано и узгред, почиње да обележава и испуњава наше егзистенцијално искуство. Шаре на нечијој кожи могу бити свакојаке, па и више или мање чудне, могу потом да подстакну и неку нову сензацију, тако да прерасту у нови знак, живи пример иронично-гротескног несклада и раскорака између означујућег и означеног, шта год да је на кожи истетовирано: неки библијски мотив, нека животиња или биљка, реч или слово, или чак неки модерни уређај. Није више реч ни о случајној појединости из живота, ни о опажају те појединости, па ни о затечености и недоумици пред њом, већ нас артикулација песничког значења води ка једном посебном увиду у варљивост сваког смисла у човековом животу, самим тим и живота, ако је већ такав да свој пуни и прави мисао не досеже и непотврђује, но се релативизује и губи, као привид, као празна љуштурса.

Песма Ане Ристовић почиње на један начин, као перцепција неког ситног предмета, неког мириса, неких долуталих звукова и гласова, или понеког призора из живота, а завршава се на други начин, као сложенији увид о томе како се тиме живот не испуњава, но управо супротно – све више се празни и обезвређује. Овакав преокрет на крају песме, неочекиван и кратак, делује као њена поента, у којој се постиже завршна артикулација песничког значења. Пошто има сва обележја изненадног и ефектног изокретања започетог значења, оваква поента делује као катарза песме, која се може означити као лирска катарза, зато што емоцију не појачава превише већ је заправо стишава, при чему се доживљај остварује у регистру тананије осећајности, која увек укључује и мисао. Евоцирано осећање јесте лирско, али није једноставно, већ увек помало комплементарно, асоцијативно или тек наговештено, као што су осећања стишане туге, ублажене сете, изненадне нежности итд. А мисао која модификује и осваја емоцију изнутра, те се њоме оплемењује, утолико постаје још убедљивија и јаснија. Укупан ефекат је ефекат кристализације исказа до најчистије лирске истине: песнички артикулисане истине о несталности и рањивости

било које од вредности живота, због чега управо на живот пада сенка варљивости и празнине, баш као у актуелном тренутку и примеру о коме говори песма. А песма је права, утолико што њоме то егзистенцијално искуство добија естетску артикулацију, то јест нијансу ублажености, призвак помиренисти, па унеколико и пропламсај лепог.

А пошто настаје у поступку дифузије мисли кроз емоцију и емоције кроз мисао, песничко значење се шири преко оквира теме на општи аспект човековог постојања. У најразвијенијим примерима такве артикулације лирска емоција се стапа са медитацијом понајвише због тога да би се раширила у свеобухватни доживљај живота, у посебну врсту сажимања свакодневног искуства у тананију истину о животу. Настала у песничком доживљају и естетској артикулацији, та истина је лирска апстракција, она истина која не подређује доживљај себи, већ себе доживљају. У песми „Чистије”, линија песничког значења плете се око теме о смислу и дometу преосталих дана и година у животу лирског субјекта, то јест онога што ће му донети будућност, при чему се његова мисао креће између два наизглед различита запажања – с једне стране „Постоји сутра, / вера у невидљиво”, а с друге „нагли сумрак / у збијеним вагонима / за које се не зна куда иду” – а оба запажања проистичу из суморног увиђања неоснованости преношења наде у будућност. Наде ни нема, но се уместо ње јавља поуздана слутња да се неће ништа променити у будућности, па у актуелном погледу на живот, и на оно што је било и на оно што ће још доћи, дакле на цео живот, чини се да он ни не пролази друкчије него као „својеглаво Ништа / које нас целог живота прати / у намери да постане безглаво Све.” Као што је досадашњи живот у знаку својеглавог Ништа, тако и будући обележава безглаво Све. У коначном исходу, само варка и празнина. Ништа.

У ситничарници свакодневне стварности, у том пренатрпаном и шареном простору живота, појаве се у песничкој визији Ане Ристовић и – људи, али само као нека далека и мајушна створења: нека деца Адамова, која имају човечју анатомију, али смањену и модификовану, тако да добијају неку другу физиономију, изглед бића која више вегетирају но што живе.

Из фрагмената од којих Ана Ристовић саставља свој песнички мозаик, из разних каменчића стварности – из свих тих делића обичних предмета, кратких призора, силуета у пролазу – бије дах пролазности и празнине, али ни у њему није смисао песме, која из фрагментарне дескрипције прелази у низање успомена, а оно у тиху контемплацију, у непомућену лирску истину о свету и животу. У семантичком простору ових стихова нема ни гласнијих звукова, ни живљих покрета; чује се само стишани лирски говор, као „шум акваријума” у тишини себе.

Стијан ЂОРЂИЋ